Tussentijdse evaluatie afwegingskader zonneparken

1. Inleiding

Gemeente Meierijstad heeft als doelstelling om in 2050 CO2-neutraal te zijn. Dat betekent dat we per saldo geen CO2 uitstoten. Dit doen we door een combinatie van energiebesparing, duurzame energieopwekking en compensatie van onze CO2-uitstoot. Energiebesparing is de eerste stap. Energie die je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Maar alleen met energiebesparing gaan we er niet komen. Opwekking van duurzame energie binnen onze gemeentegrenzen is ook nodig. Initiatieven voor het plaatsen van duurzame energiebronnen zijn in opkomst. Zo worden in Meierijstad steeds meer daken van gebouwen (woningen en bedrijfsgebouwen) voorzien van zonnepanelen.

Initiatiefnemers hebben zich gemeld hebben voor de ontwikkeling van duurzame energiebronnen waaronder zonneparken: die hebben een grotere impact op onze omgeving. Om duidelijkheid te geven over hoe gemeente Meierijstad omgaat met die initiatieven, heeft de gemeenteraad op 6 februari 2020 het rapport ‘De toekomst van wind en zon in Meierijstad’ vastgesteld.

In 2020 is er besloten dat er ruimte voor 50 hectare aan zonneparken beschikbaar zou worden gesteld. We noemen dit de eerste tranche. Uit de 38 initiatieven die hiervoor zijn ingediend, zijn door de Commissie Omgevingskwaliteit 8 initiatieven als kansrijk beoordeeld. 7 initiatieven zijn uitgenodigd om de plannen verder uit te werken; daarmee was de 50 hectare volledig benut. Inmiddels hebben twee van deze initiatieven reeds een aanvraag omgevingsvergunning gedaan. Drie initiatieven hebben een principeverzoek ingediend met als doel een positief principebesluit te ontvangen zodat zij een omgevingsvergunning kunnen aanvragen.
Daarnaast is door netcongestie de tweede tranche van 50ha uitgesteld. Gezien de huidige situatie m.b.t. transportcapaciteit en de geleerde lessen tot nu toe uit de eerste tranche hebben we gekozen voor een tussentijdse evaluatie. Op die manier kunnen we aanbevelingen door voeren bij de uitvraag van volgende tranches. Het resultaat van deze tussentijdse evaluatie ligt hiermee voor u.

2. Tussentijdse evaluatie

De kern van dit document bestaat uit de conclusies van de tussentijdse evaluatie en de aanbevelingen die daaruit voortkomen. Als eerste volgt een algemene conclusie, daarna de conclusies en aanbevelingen.

De basis van de evaluatie bestaat uit twee onderdelen. De eerste is een dossieronderzoek van het relevante gemeentelijke beleid. De tweede zijn gesprekken met belanghebbenden die nauw betrokken zijn bij de uitvoering van de eerste tranche zonneparken. In dit kader zijn meerdere gesprekken gevoerd met initiatiefnemers van de gekozen zonneparken, omwonenden van die zonneparken, betrokken (natuur)organisaties en relevante dorpsraden. Dit zijn geen separate evaluatiegesprekken geweest, en ook niet uitputtend met alle belanghebbenden, maar onderwerpen en aandachtspunten die mee zijn gegeven tijdens gesprekken in de eerste tranche. Daarom spreken we ook over een tussentijdse evaluatie.

In de basis blijkt ‘De Toekomst van zon en wind’ een prima afwegingskader voor de ontwikkeling van zonneparken maar er is ook ruimte voor verbetering. Na het doorlopen van de procedure door verschillende initiatieven uit de eerste tranche blijkt dat er behoefte is aan een herijking van het rapport voor de zonneparken.

Lessen uit de eerste tranche

- Bij het selecteren van initiatieven was er behoefte aan een verdere uitwerking op meerdere aspecten dan hoofdzakelijk landschappelijke inpassing. Denk hierbij aan ecologische aspecten, effect op de biodiversiteit, locatie specifieke voorwaarden, participatie en communicatie en het aspect meerwaarde;
- De beoordelingscriteria bij het selecteren van de initiatieven lieten ruimte voor interpretatie. De gekozen initiatieven zijn beoordeeld op basis van een stoplichtenmodel. waarbij motivatie op punten duidelijker in het beleid verankerd kan worden. Duidelijke beoordelingscriteria en een heldere motivatie waarom initiatieven wel of niet gekozen zijn, zijn nodig.
- De commissie Omgevingskwaliteit heeft uitgebreid en op een correcte wijze gewerkt zoals bedoeld in het beleidsvoorstel. Andere gemeenten hebben deze werkwijze overgenomen. Aandachtspunten zijn er ook: de inhoudelijke punten zijn hieronder meegenomen maar voor een correcte inzet van de commissie is borging van voldoende inzet van mensen en middelen om ook zaken zoals uitgebreide verslaglegging en motivering van belang.
- Kijk naar een getrapte beoordeling. Van de 38 initiatieven werd bij allen legskosten gevraagd voor de beoordeling. Echter bleek dat +- 25 – 30 % van de initiatieven na een ambtelijke beoordeling snel terzijde kon worden gelegd. Bijvoorbeeld vanwege ontvankelijkheid (te weinig stukken ter beoordeling) of niet te combineren met reeds vastgestelde toekomstige initiatieven. Hierbij is het de vraag of voor een dergelijke eerste beoordeling legeskosten in rekening moeten worden gebracht.
- Er is behoefte aan gemotiveerde afwijkingsvrijheid. Technologie en kennis op dit vakgebied gaat snel en als gemeentelijk beleid is het niet mogelijk om hier altijd op bij te blijven. Gemotiveerde afwijkingsvrijheid op bepaalde criteria kan ervoor zorgen dat het beleid niet te snel verouderd;
- Het afgeven van een maximaal aantal hectare geeft het risico dat goede initiatieven afvallen doordat het maximum met een minimaal aantal hectare overschreden wordt;
- De communicatie ‘naar buiten’ is een aandachtspunt waarbij de rol van de gemeente en van de initiatiefnemer duidelijk moet zijn;
- Door de huidige kansrijke gebieden komen de initiatieven veelal op dezelfde locaties terecht, waarbij het niet duidelijk wordt of zo’n concentratie ook wenselijk is Een discussie over clustering vs. spreiding is goed voordat er met een volgende tranche wordt gestart.
- Energie steken in een goede uitwerking van meerwaarde van initiatieven en mogelijkheden voor 50% lokaal eigendom door de initiatiefnemer is een punt van aandacht;
- Wat onder het criterium ‘meerwaarde’ valt is vrij interpreteerbaar. voor de uitvoering helpt het als in het afwegingskader duidelijker omschreven wordt wat we als meerwaarde zien;
- In de loop van de uitvoering is de samenwerking intern maar ook extern met belangenorganisaties en initiatiefnemers steeds beter geworden. Voor kwalitatief goede initiatieven is een goede samenwerking vanaf meet af aan zeer belangrijk;
- Om de goede discussie te kunnen voeren is het belangrijk dat rollen en verantwoordelijkheden over en weer duidelijk zijn. En ook dat zij worden ingevuld met erkenning van de rol en verantwoordelijkheid van de ander. Die afbakening was in de

uitvoering niet altijd helder en de erkenning werd niet altijd gevoeld. Het is van waarde dat expliciet te benoemen en te bespreken;
- Tijdens de beoordeling van de commissie Omgevingskwaliteit kwam er extra informatie vanuit Enexis waardoor de beoordeling van initiatieven op het aspect maatschappelijke kosten zijn gewijzigd. Het heeft de voorkeur om de netbeheerder, ook met het oog op de netwerkschaarste, vroeg aan te laten sluiten in het traject van beoordeling door de commissie.;
- De netwerkcapaciteit bleek een groter aandachtspunt dan voorzien. Voor een volgende tranche is dit een belangrijk aandachtspunt aangezien het openstellen van een volgende tranche geen negatieve invloed mag hebben op de mogelijkheden voor (grootschalige) zon op dak initiatieven.

Aanbevelingen

1. Het huidige afwegingskader zonneparken blijkt een prima basis te zijn maar er is ook ruimte voor verbetering. Een verdere verfijning en uitwerking van ervaringen uit de huidige eerste tranche zijn van belang voor de herijking van het afwegingskader. Het betrekken van in- en externe belanghebbenden is hierbij cruciaal. Denk hierbij aan partijen als netbeheerder Enexis, dorps- en wijkraden, (natuur)organisaties en ZLTO maar ook inwoners en collega's uit de vakateliers.
2. Uit een breder draagvlak en het betrekken van stakeholders kunnen ook keuzes gemaakt worden voor volgende tranches, tranches uitzetten op gerichte doelen geeft voorspelbaardere resultaten dan het huidige meer vrijere afwegingskader.
3. Vanuit de gesprekken is er een duidelijke roep om een beter verwachtingspatroon wat betreft opwek op land over de komende jaren. De huidige twee tranches gaven onrust bij gebrek aan doorkijk van 2022- 2050 en hoe de opwekopgave hierin geprogrammeerd kan worden. Het is verstandig om een grove schets van de opwekopgave voor de komende 10-15 jaar te geven. Dit kan op een grof detailniveau maar dit kan al meer duidelijkheid geven voor onze inwoners maar bijvoorbeeld ook voor Enexis en TenneT als netbeheerders om investeringen aan te laten sluiten bij de opwekopgave.
4. Het afwegingskader zonneparken raakt op verschillende vlakken andere beleidsterreinen. Het is belangrijk om inzichtelijk te maken om welke beleidsterreinen het gaat en collega's van de vakateliers te betrekken bij de herijking van het afwegingskader maar ook later in de uitvoering moeten zij betrokken blijven. Mogelijk dat hier een eerste opstart met integraal programmeren van het buitengebied gemaakt kan worden.
5. Zoek bij het openstellen van een tweede tranche (nog meer) de samenwerking op met Enexis, buurtgemeenten en de regio. Dit komt de kwaliteit van de verdeling ten goede, omdat dan vanuit ieders perspectief alle relevante aspecten worden betrokken.

3. Uitvoering

Rolverdeling tussen de gemeente en initiatiefnemers

De gemeente heeft een faciliterende rol waarbij zij de initiatiefnemers de juiste (beleid)kaders aanreikt. Daarnaast toetst de gemeente in hoeverre de initiatiefnemers voldoen aan de gestelde beleidskaders. De gemeente draagt zorg voor de communicatie als het gaat over beleid en over de energiemix in het algeheel. Zij is zich bewust van het bijzondere karakter van initiatieven en de impact van zonneparken op de omgeving van inwoners. Daarom heeft ze ervoor gekozen, meer

dan bij andersoortige ruimtelijke ontwikkelingen, transparant te communiceren over ruimtelijke procedures en over de voortgang in de status van elk van de plannen.

Initiatiefnemers zijn er zelf verantwoordelijk voor dat zij zich houden aan de beleidskaders. Ook zijn initiatiefnemers zelf er verantwoordelijk voor dat zij op een passende wijze belanghebbenden vanaf het begin van het principeverzoek bij hun initiatief betrekken.

Inschrijvingsperiode kwaliteitsmeting
De gemeente Meierijstad gaat voor zonneparken met de grootst mogelijke kwaliteit. Hoe hoger de kwaliteit, hoe groter de kans van slagen van het initiatief..

De kwaliteitsmeting start met het openstellen van de inschrijvingsperiode. Op voorhand was bekend dat er in de eerste tranche 50 hectare beschikbaar is. Na openstelling kunnen initiatiefnemers hun initiatief binnen de gestelde termijn indienen (tussen 1 maart 2020 en 1 april 2020). Een initiatiefnemer dient een plan in als zijnde een ‘principeverzoek’. Doordat het als principeverzoek ingediend dient te worden, zijn er op grond van de legesverordening leges in rekening gebracht. De leges bedroegen 605 euro (prijspeil 1-11-2019).

Beoordeling ingediende initiatieven
De beoordeling van de ingediende initiatieven was tweeledig. Als eerste werd getoetst op ontvankelijkheid. Initiatiefnemers waarvan de initiatieven als niet ontvankelijk werden beoordeeld kregen 2 weken de tijd om hun initiatief aan te vullen. Indien initiatiefnemers hun initiatief na deze tijd nog niet compleet ingediend hadden, werden zij buiten behandeling gesteld In een volgende ronde kunnen zij desgewenst opnieuw meedoen.
Ten tweede werden de initiatieven inhoudelijk getoetst door een onafhankelijke ‘Commissie Omgevingskwaliteit’. In totaal zijn er 38 initiatieven ingediend en beoordeeld in de eerste tranche zonneparken.

Uitwerking initiatieven
Uit de 38 ingediende initiatieven, heeft de gemeente 7 kansrijke initiatieven aangewezen die verder uitgewerkt werden. Dit betekent het concretiseren van het concept-inrichtingsplan en het concept-participatieplan door in overleg te gaan met omwonenden en andere relevante partijen. Alsook het opstellen van een ruimtelijke onderbouwing en het aantonen van de uitvoerbaarheid (afspraken grondeigenaar en netbeheerder).

De 31 initiatieven die niet als kansrijk aangewezen zijn ontvingen een afwijzing. Zij kunnen eventueel in een volgende tranche nog een keer meedoen door opnieuw, maar dan een verbeterd, initiatief in te dienen.

Principebesluit
Voordat de initiatiefnemers een vergunningaanvraag kunnen indienen voor hun zonneparkinitiatief, moeten zij principe-medewerking krijgen van het college op hun plan. Dit is gedaan in een getrapte besluitvorming. Het college heeft in augustus 2020 besloten om het advies van de commissie omgevingskwaliteit over te nemen voor de eerste 7 initiatieven. Daarna konden deze initiatieven hun principeverzoek voortzetten met het participatietraject. Het college heeft op dit moment principe-medewerking onder voorwaarden verleend aan 3 van de 7 initiatieven, dit zijn de initiatieven van Solisplan, Statkraft en ZonXP (peildatum 8 december 2021).

2 initiatieven zijn buiten behandeling gelaten omdat zij hun documentatie niet volledig ingediend hebben.

Omgevingsvergunning
Twee initiatiefnemers (Solisplan en Statkraft) hebben inmiddels een vergunning aangevraagd bij de gemeente. Het gaat om een omgevingsvergunning met een uitgebreide procedure van 26 weken.

Status initiatieven (peildatum 8 december 2021):

Initiatief	Status
Solisplan	Omgevingsvergunning aangevraagd
Statkraft	Omgevingsvergunning aangevraagd
ZonXP	Principemedewerking verleend
NRG2ALL (2x)	Buiten behandeling
Afvalzorg	Loopt mee in het spoor van de Toeristisch Recreatieve Visie Vlagheideberg